

Nr 35.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppskov i vissa fall med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond; given Stockholms slott den 16 januari 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 januari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

Med bifall till därom av Kungl. Maj:t i proposition nr 113 framställt förslag medgav 1933 års riksdag (skr. nr 122), att Kungl. Maj:t finge, för beredande av erforderligt rådrum åt intressenterna i ett i trångmål varande torrlägningsföretag, efter prövning av föreliggande omständigheter rörande varje särskilt företag under tiden till och med den 30 juni 1934 medgiva anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och från statens avdikningslånefond.

Vid propositionens avlåtande anförde jag till statsrådsprotokollet i huvudsak följande.

Med stor sannolikhet funnes det torrlägningsföretag, där det — ur synpunkten att bringa delägarna i företaget snar hjälp och statens intresse av att ej påskynda exekutiva åtgärder med ty åtföljande övertagande av ett antal fastigheter, vilkas försäljning torde komma att bereda staten avsevärda förluster — kunde vara av ett trängande behov påkallat, att, i avvaktan på utredning rörande företagets framtida möjligheter, bereda intressenterna visst rådrum med ränte- och kapitalavbetalningar å lån från odlingslånefonden och från statens avdiktningsslånefond. Gällande bestämmelser rörande ifrågasvarande lånerörelse inrymde emellertid icke befogenhet för Kungl. Maj:t att medgiva dylikt uppskov. Då frågor av nu berörd art oftast krävde ett snabbt avgörande och givetvis kunde under rådande ekonomiska förhållanden uppkomma även under den tid, riksdagen ej vore samlad, ifrågasatte jag, om icke av riksdagen borde begäras bemyndigande för Kungl. Maj:t att, efter prövning av omständigheterna beträffande varje företag, från fall till fall medgiva anstånd med nyssberörda annuiteter. Erinras finge, att Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande av snarlikt slag, såsom rätt att medgiva anstånd eller ytterligare anstånd med erläggande av avbetalningar och räntor å ogulden köpeskilling för vissa från kronoegendomar försålda fastigheter. Jag förutsatte, att uppskov med annuiteter å lån ur nyssnämnda fonder ej komme att av Kungl. Maj:t medgivas i andra fall, än där sådant uppenbarligen funnes vara av nöden. De närmare villkor, varmed dylikt anstånd borde i vart fall förenas, borde få föreskrivas av Kungl. Maj:t, därvid det borde vara Kungl. Maj:t obetaget att i avseende å under uppskovstiden upplupna räntor å kapitalskulden meddela bestämmelse därom att dessa lades till och återbetalades i samma ordning som kapitalskulden, därest ej intressenternas ekonomiska belägenhet ansåges böra föranleda räntefrihet under uppskovstiden. Det ifrågasatta bemyndigandet syntes böra begränsas att gälla för tiden intill den 1 juli 1934, och torde frågan om fortsatt bemyndigande, jämte anmälan om lämnade anstånd, böra underställas en kommande riksdag.

Genom beslut av 1934 års riksdag (prop. nr 25; R. skr. nr 61) har bemyndigandet förlängts för tiden 1 juli 1934—30 juni 1935. Kungörelse i ämnet har av Kungl. Maj:t utfärdats den 13 april 1934 (nr 78).

Med stöd av de av riksdagen sålunda lämnade bemyndigandena har Kungl. Maj:t under tiden till och med den 31 december 1934 medgivit betalningsanstånd, ävensom i vissa fall räntefrihet under uppskovstiden, beträffande 36 företag för en sammanlagd annuitet av omkring 113,800 kronor. Beträffande 26 företag hava gjorda ansökningar om lindring i lånevillkoren icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Till följd av anbefallning att till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande rörande förlängning av ifrågasvarande bemyndigande har *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 15 augusti 1934 anfört, att styrelsen för sin del vore av den uppfattningen, att på grund av den alltjämt rådande jordbrukskrisen avsevärda svårigheter för återbetalningen av erhållna lån kunde förväntas inträda vid vissa torrlägningsföretag jämväl under budgetåret 1935/1936. Med hänsyn härtill hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om bemyndigandets förlängning för tiden till och med den 30 juni 1936.

Innan jag ingår på spörsmålet om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t på sätt lantbruksstyrelsen föreslagit, torde jag få redogöra för ett par frågor, som i detta hänseende äro av intresse och vilka aktualiserats genom vissa av regeringsrätten och högsta domstolen under 1934 meddelade utslag.

Enligt mom. 13 kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 258) angående villkoren för lån från statens avdikningslånefond, sådant sagda moment lyder enligt kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 166), skola de årliga avbetalnings- och räntebeloppen, i den mån de förfallit eller förfalla till betalning, uppbäras och redovisas i samband med den allmänna kronouppbörd. Jämlikt 2 § lagen den 14 juni 1929 (nr 164) om kronans förmånsrätt för avdikningslån, jämförd med 17 kap. 6 § handelsbalken, äger kronan, sedan beslut meddelats om ordningen för återbetalning av avdikningslån samt, där flera fastigheter skola ansvara för återbetalningen, om lånets fördelning å dessa fastigheter, företräde till betalning ur egendomen för nämnda avbetalnings- och räntebelopp, där de ej stått inne längre än ett år från förfalldagen.

Under åberopande av, bland annat, förenämnda stadgande i 1926 års kungörelse har regeringsrätten i ett till dess prövning hänskjutet mål angående tidpunkten för debitering och uppbörd av annuiteterna å ett avdikningslån meddelat utslag den 17 januari 1934 (regeringsrättens årsbok 1934 sid. 1) av innebörd, att sagda åtgärder skola vidtagas i samband med den allmänna kronouppbörd under de år, för vilka annuiteterna enligt fördelningsbeslutet skola erläggas; ej, såsom skett i vissa fall, först vid nästföljande års uppbördsstämma.¹

Vid exekutiv auktion den 12 mars 1934 å en fastighet i Östergötlands län, ur vilken skulle utgå annuitet å odlingslån enligt ett utslag för åren 1921—1946 och enligt ett annat utslag för åren 1925—1949, anhöll statskontoret, att med förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken måtte uttagas dels den del av 1932 års annuitet, som enligt kronodebetsedel för år 1933 skulle erläggas vid uppbördsterminen 25 april—5 maj 1934 dels ock hela 1933 års annuitet, vilken komme att debiteras å kronodebetsedeln för år 1934. Såsom skäl härför anförde statskontoret, att dessa annuiteter rätteligen hade bort debiteras ett år tidigare och finge anses förfallna vid auktionen. Länsstyrelsen förklarade emellertid, att då fastighetens köpare enligt lag hade att ansvara för utskylder, som förfölle till betalning efter auktionsdagen, men annuiteterna icke kunde anses förfallna förrän under de efter auktionen infallande uppbördsterminer, då de enligt utfärdade debetsedlar skulle erläggas, länsstyrelsen icke kunnat lagligen i borgenärsförteckningen upptaga dessa annuiteter.

Statskontoret anförde hos Göta hovrätt besvär över köpeskillingsfördelningen under åberopande av regeringsrättens förut omförmälda ut-

¹ Jmf. numera kungörelsen den 5 oktober 1934 (nr 488) angående tidpunkten för uppbörd av annuiteter å odlings- eller avdikningslån.

slag samt gjorde gällande, att förmånsrätten för en annuitet icke uppkomme genom annuitetens faktiska debitering utan genom inträdet av tidpunkten för första uppbördsstämman för kronoutsylder för det år, som annuiteten enligt fördelningsutslaget avsåge. I utslag den 18 juni 1934 lämnade hovrätten besvären utan bifall samt förordnade, att jämlikt 130 § utsökningslagen, jämförd med 30 kap. 5 § rättegångsbalken, talan mot hovrättens utslag ej finge fullföljas.

Statskontoret sökte dispens, men genom utslag den 10 september 1934 lämnade högsta domstolen ansökningen utan bifall, i följd varav hovrättens utslag skall stå fast.

*Departements-
chefen.*

De uppskovsbeslut, som Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndiganden lämnat i fråga om lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond hava i allmänhet gått ut på anstånd från och med ett till och med tre år med erläggande av en var av de låneannuiteter, som för ifrågavarande fastighet eller fastigheter från och med visst angivet år förfallit eller förfalla till betalning. Besluten innebära sakligt sett, att amorteringsplanen framskjutits nämnda antal år, samt att betalningsfrihet under motsvarande tid medgivits. I samband med betalningsanstånd har, på sätt nämnts, som regel beviljats räntefrihet under uppskovstiden.

Därest den ståndpunkt är riktig, som statskontoret hävdade i det av högsta domstolen avgjorda målet, skulle detta innebära, att kronan i de fall, då uppskov beviljades, alltid ginge förlustig förmånsrätten för de annuiteter å ifrågakommande lån, för vilka uppskov meddelats. Högsta domstolens utslag synes däremot närmast giva stöd för den uppfattningen i frågan, att de särskilda annuiteterna icke äro att anse såsom förfallna förrän vid den kronouppbörd, då de debiteras, och att förmånsrätten följaktligen skulle gälla ett år från denna tid. Med en dylik tolkning skulle uppskovsbesluten, i den mån de ej avse vid tiden för beslutens fattande redan debiterade annuiteter, icke orsaka kronan någon förlust av förmånsrätt. Berörda beslut torde nämligen innebära, att debitering ej skall ske under de år, uppskovet omfattar.

Den Kungl. Maj:t beredda möjligheten att medgiva betalningsanstånd och räntefrihet för ifrågavarande lån har varit av stort värde. Jag biträder lantbruksstyrelsens mening angående önskvärdheten av att sådan möjlighet förefinnes även under tiden 1 juli 1935—30 juni 1936. Det nya bemyndigande för Kungl. Maj:t, som sålunda torde böra begäras av riksdagen, synes böra avse såväl de fall, då intressenterna i ett torrlägningsföretag råkat i ekonomiska svårigheter på grund av omständigheter, sammanhängande med företaget, som jämväl fall, där svårigheterna icke omedelbart bero av företaget men deltagarna av andra orsaker behöva anstånd med fullgörande av sina med företaget förbundna skyldigheter. Ehuru jämväl de hittills lämnade bemyndigan-

dena torde få anses äga den innebörd, som nu angivits, ifrågasätter jag, huruvida icke detta i ett nytt bemyndigande bör bringas till klarare uttryck genom någon jämkning av bemyndigandets avfattning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Kungl. Maj:t må, för beredande av erforderligt rådtrum åt i trångmål varande intressenter i torrlägningsföretag, efter prövning av föreliggande särskilda omständigheter, under tiden 1 juli 1935—30 juni 1936 medgiva anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Flodman.
